

זו לא הכיפה, זה הסיפור הלאומי

מאת האלוף (מיל') גרשון הכהן

מבט מבס"א מס' 1,864, 3 בינואר 2021

תקציר: לא הזקן והכיפה עומדים ביסוד ההתנגדות למינוי תא"ל (מיל') והשר לשעבר אפי איתם ליו"ר יד ושם, ואף לא ההסתייגות מדמותו הציבורית. מדובר בשאלת היסוד של מיקום השואה בתודעת הזהות היהודית וביסוד זיקתה לתקומת מדינת ישראל.

זה כמה עשורים שמוסד יד ושם - על מדריכיו וחוקריו - נתון למגמות שנויות במחלוקת. מדובר בוויכוח עקרוני סביב שתי שאלות יסודיות: ראשית, האם הייתה השואה אירוע ייחודי לעם היהודי או שמדובר בתופעה אוניברסלית של רצח עם, שארעה אף לעמים אחרים ועלולה להתרחש שוב בעתיד, בדפוס דומה, במקומות נוספים. שנית, האם הפשע הנורא ייחודי לגרמניה הנאצית ונבע מתשתית היסטורית, תרבותית ולאומית ייחודית או שמדובר גם כאן בתופעה אנושית בעלת מאפיינים אוניברסליים העלולה לחזור על עצמה בתרבויות אחרות, אולי אפילו בישראל.

שאלות אלה חובקות עולם ומלואו בדיון הפילוסופי והמדעי לגבי טבע אדם והן מתקיימות במרחב העיון האינטלקטואלי, הרחק מעבר לסדר היום הפוליטי והחברתי במדינת ישראל הקטנה. בשתי סוגיות מהותיות אלה הפכו בהדרגה מדריכי יד ושם, לעיתים בעל כורחם, לסוכני השפעה של השקפת עולם "אוניברסלית", זרה לעמדת הרוב היהודי בישראל. הדבר מתבטא באופן מובהק בהכנה ובליווי של משלחות צה"ל במסעות "עדים במדים". חוויתי את המגמה הזו באופן אישי כשעמדתי בראש משלחת כזו בקיץ 2003. התפיסה לפיה בתנאי לחץ וסיכון מסוימים יכולות השנאה, הגזענות והרצחנות לסחוף כל בן אנוש אף הפכה לדגל במאבק נגד "הכיבוש" במרחבים שעבור יהודים רבים הם נחלת אבות.

בכל שנה, לקראת יום השואה, עולים אלופי המטכ"ל ליום עיון ביד ושם. באחד מביקורים אלה הובילה מדריכה בכירה לאולם בו מוצגות יצירות אמנות שיצרו שורדי השואה שעלו לישראל. סמוך לשלטי ההכוונה דיברה המדריכה על יצירותיהם של "השורדים המהגרים". תיקנתי אותה, בהדגשה: "הם לא מהגרים, הם עולים"; יהודי עולה לארץ ישראל, וזה ייחודה של תופעת קיבוץ הגלויות כבשורה נבואית. היא התעקשה שהמילה "הגירה" היא המונח המקצועי האוניברסלי. וזה בדיוק סלע המחלוקת: האופן בו בוחרים לספר את סיפורם של העם היהודי ומדינת ישראל, תוך התכחשות למאפייני יסוד ייחודיים שאין דומה להם בתולדות האנושות. מונחת כאן מחלוקת מהותית בגישת היסוד להבנת השואה ותקומת מדינת ישראל.

איך כל זה קשור לאפי איתם? יד ושם כמוסד בעל השפעה הוא מעוז חיוני לשליטה על עיצוב הסיפור שישראל מספרת לעצמה במאבק על המשך דרכה. לא במקרה מובילים כמה מחסידיה הבולטים והמובהקים של הגישה ה"אוניברסלית" בחקר השואה את המאבק הארסי והפרסונלי נגד איתם. הם יודעים שבראשותו תנשב ביד ושם רוח יהודית ישראלית, ובדיוק את זה הם מבקשים למנוע.

המאמר התפרסם בישראל היום ב-6.12.2020.

* אלוף (מיל') גרשון הכהן הוא עמית מחקר בכיר במרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים. שירת בצה"ל במשך ארבעים ושתיים שנים. פיקד על חיילים בקרבות מול מצרים וסוריה. לשעבר מפקד גיס ומפקד המכללות הצבאיות.